

A. Čadež:

Ugnana neugnanka.

(Prizor iz šolskega življenja.)

Pozorišče: Navadna soba.

O s e b e:

Cilka , 12letna učenka.	Avgusta , pestunja pri sosedu.			
Milena , njena 17letna sestra.		Maksa , starejša učenka.		
Anica ,			Tinca , mala deklica.	
Betka ,				Cilkine tovarišice na
Metka ,				

I. Prizor.

(Anica, Metka, Betka pridejo iz kuhinje v sobo, se usedejo in vzamejo pletenje v roke):

Anica: Zdaj pa že bo. Danes mi je kosilo tako dišalo kakor malokdaj.

Metka: Kaj ti ne bo! Štiri ura v šoli sedeti, poslušati, misliti, pisati, zraven se pa še bati, da ne pade kaka kljuka... Saj človek že kar omaga.

Betka: Jaz pa nisem nikoli lačna.

Metka: Jaz tudi ne, kadar je na mizi samó krompir in zelje.

Anica: Kdaj pa pride gospodinja? Danes bi se lahko malo pozabavale, ker ni nikogar, da bi nas kregal.

Metka: Po tistem pravilu, kajne: »Kadar mačke ni doma, so miši dobre volje.«

Betka: Namesto mačke je pa Maksa! Saj je danes Maksa naša nadzornica. Kam pa je pravzaprav šla gospodinja?

Metka: Menda je šla k uradu za varstvo otrok.

Betka: Pa ne, da bi jo klicali zaradi Cilke?

Anica: Pa res, kje pa tiči danes naša (zasmehljivo) »ljuba« Cilka?

Maksa (pride iz kuhinje): Ali nobena ne ve, kje tiči danes Cilka? Najbrž je v šoli zaprta.

Metka: Zaprta ni; saj sem jo videla nekaj časa, da je šla za menojo, potem je pa kar izginila. Kam se je uteknila, pa ne vem.

Maksa (prisede s pletenjem v roki): Jaz je ne bom več čakala; naj bo pa brez kosila.

Avgusta (vstopi vsa zasopljena in vznevoljena): Kje pa je gospodinja?

Maksa: Je šla menda na sodnijo. Kaj pa je dobrega?

Avgusta: Kaj bo dobrega! Tista poredna Cilka je prišla grede iz šole k nam. Ko je bilo poldne, sem ji rekla, naj gre urno domov h kosilu. Zaradi tega je bila tako užaljena, da je dregnila z nogo v voziček naše Zofke, da se je kar prevrnil z otrokom vred. Nato je seveda zbežala ter mimograde zadela ob šipo pri vežnih vratih s tako silo, da jo je na drobne kosce razbila.

Vse: O, ta Cilka!

Maksa: Zdaj vsaj vemo, zakaj je ni domov. Boji se, boji!

Metka: Saj jo bodo še zaprli.

Anica: Nesrečna punca!

Maksa: Hvala ti, Avgusta, za sporočilo! Le povej doma, da bo gospodinja že obračunala z njo. To bo še ropotalo nocoj!

Avgusta: Pa šipo bo morala plačati. (Odide.)

Betka: Škoda za Cilko! Jaz jo imam rada, saj je drugače dobrega srca.

Anica: Pa nadarjena tudi. Naenkrat se vse nauči.

Metka: Nič ji ni reči. Samo včasih se je loti trma; takrat pa menda sploh nič ne ve, kaj dela. Zato se mi pa smili... Kar naproti ji grem, pa jo bom potolažila. (Odhaja.)

Maksa: Reči ji, da bomo že me zanjo govorile. — Saj njena mati dobro ve, da je včasih res muhasta, celo nagajivo-poredna. Zato je pa rekla: »V mastne šole jo bom dala, da se bo kaj okrhala.«

Anica: Doslej se še ni. V šoli včasih take uganja, da se še gospodična ne more zdržati smeha. Zadnjič je pri krščanskem nauku ves razred spravila pokonci.

Betka: Kaj pa je bilo takega?

Maksa: Gotovo je kaj neumnega vprašala?

Anica: Učile smo se o štirih poslednjih rečeh; najprej o nebesih. Cilka se je pa ozirala na vse strani, zdaj na desno, zdaj na levo. — »Kje pa imaš ušesa, Cilka?« je zaklical gospod katehet. Cilka se je nehoté za-

grabila za ušesa, ne da bi kaj odgovorila. Njena tovarišica je pa dvignila roko in rekla: »Mene je vprašala: Bog ve, če so v nebesih, kjer imajo toliko dobrega, omare tudi zaprte?«

Maksa: Ve pa v smeh, seveda?

Anica: Vse smo se smejale.

Betka: Ali je bila Cilka kaj pokarana?

Anica: Gospod katehet jo je na lep način posvaril: »Če bi ne vedel, da si včasih malo hudomušna« — tako je rekel, »bi ti zameril. Svetujem ti pa; nikar preveč ne govôri o zaprtih omarah, da te kdo ne bo napačno sodil.«

Maksa: Ali je potem mirovala?

Anica: E ja! Ko smo se učile naprej še o peklu, Cilki spet žilica ni dala miru. Gospod katehet je moral iznova prenehati in jo posvariti: »Vrtavka, kaj ti pa zdaj ne gre v glavo?« je rekel. Cilka se je malo obotavljala, končno se ji je pa le razvezal jezik in je vprašala: »Tukaj-le v katekizmu je zapisano, da bo v peklu jok in škripanje z zobmi. Kaj pa, če kdo zob ne bo imel?«

Betka: Joj, kaj si vse upa!

Maksa: Vam je bilo pa seveda spet všeč?

Anica: Kako smo se smejale!

Betka: Ali je bil gospod katehet kaj hud?

Anica: Kaj naj bi bil hud! Obrnil je urno vse na šaljivo plat. Cilki je rekel: »Zahvali Boga, da imaš še vse zobe! Tebi ni treba imeti teh skrbi. Glej le, da ti enkrat v peklu ne bo treba škripati! Bodi bolj resna in ne pobiraj okrog neslanih šal.«

Betka: Ko bi Cilka takih naukov sproti ne pozabila!

Maksa: Zdaj bi pa vendar že morala priti domov. Če je ne bo, bo gospodinja vsa iz sebe.

Anica: Danes imamo tako lep čas, bi se kaj pozabavale z njo. Če je ni, je nekam pušto doma.

Betka: Pa tako lepo zna peti; brez nje še zapeti ne moremo.

Anica: Pa je res. Cilka vedno poskrbi za kakšno zabavo.
(V tem prisopiha Metka.)

Vse: Kje imaš Cilko?

Metka: Ne vem, kje se potika; nič nisem mogla poizvedeti. Samo to sem slišala, da je danes tam za vodo pri veliki drvarnici županovo Serafino prav hudomušno potegnila.

Vse: Res? Kaj je pa naredila?

Metka: Po šoli je pobrala, gredé mimo drvarnice, deščico, pa pokrila z njo neko večjo odprtino med drvni in tiščala, kar se je dalo. Za njo je prihitela Serafina in še nekaj drugih deklic. Seveda so vse radovedno obstale in druga drugo izpraševale, kaj to pomeni. Cilka je pa prosila Serafino, naj namesto nje tišči tisto luknjo. — »Kaj pa je notri?« so vprašale deklice. — »Pravkar je skočila ljubka veverica v to-le luknjo. Drži jo in varuj, da se deščica ne premakne! Jaz pa grem domov po kletko, pa jo bomo ujele. Le dobro tišči.« Pa je odhitela, kar se je dalo. Serafina je tiščala in tiščala, Cilke pa ni bilo od nikoder. O, ta deklíč!

Maksa: Da, taka je Cilka, vseh muh polna.

Anica: Da si upa kaj takega!

Betka: Pa da ji pride kaj takega na misel!

Tinca (potrka): Dobel dan! Pismonosa je plinesel pismo za Cilko Macek. (Odda pismo.)

Maksa: Ti si pa res pridna, da ga prineseš. Na, vzemi to-le pecivo.

Tinca: Bog placaj! (Gre in já.) Bom se plinesla — vsak dan.

Maksa: Le prinesi!

Vse: Kaj neki je v pismu?

Maksa: Pa »nujno« je zapisano gori. Kaj, če ni kake nesreče doma? Jaz mislim, da smem odpreti, če je res tako nujno. Bog ve, kdaj pride Cilka domov. Ali pa naj jo gre katera iskat!

Vse: Kar odpri in poglej!

Maksa: Naj bo. (Odpre in čita napol glasno): »Ljuba Cilka! Zelo sem potrta. Gospodinja mi piše, kako si vihrava, načajiva, neugnana, muhasta, tako da te pozna že vse mesto. V kratkem pride sestra Milena k tebi. Če ne boš drugačna, prideš z njo domov. Boš pa

krave pasla, če ti je bolj všeč ko šola in pametno vedenje. Zakaj pa gospodinja tvoje tovarišice rada pohvali? Ti pa taka! Misli vsaj malo na svojo potrto in bolno mater, ki te v molitvi priporoča nebeški Materi.«

Anica: Kako dobro mater ima Cilka!

Maksa: Čudno je, da je materi tako malo podobna!

Betka: Saj se bo njena vehedravost sčasom že ugnala.

Metka: Jaz sem prepričana, da nas bo Cilka še prekosila.

Maksa: Anica, pojdí v kuhinjo, pa napravi ogenj v štedilniku, da bo vse pripravljeno za večerjo; gospodinja mora vsak čas priti.

Anica: Kaj bomo pa večerjale, če se gospodinja zakasni?

Maksa: Kaj dobrega pripravi!

Anica: Moja kuhinjska umetnost ne sega še daleč: skuhati znam krompir v oblicah in kropovo juho; pečivo iz moke na črni kamen je pa itak že pripravljeno.

Maksa: Tisto bo zate. Nam pa pripravi kavo. (Anica gre.)

Betka (išče med tem po predalniku).

Metka: Kaj bi pa rada?

Betka: Zjutraj sem videla, da je Cilka pisala mami; rada bi videla, kako se zna izgovarjati.

Maksa: Pústi, pústi! Kaj bi na vsem pasla svojo radovednost!

Betka: Saj Cilka meni nič ne skriva.

Maksa: Če misliš, da ne bo huda, pa poglej, no. Ampak urno!

Betka (brska po predalniku): Tu je kakor na starini! (Metka in Maksa pristopita.)

Maksa: Jojhata, kakšna zaloga!

Metka: Pa res! Kdaj je vse to znesla skupaj? Kakor sraka!

Betka (izklada ven zvezke, knjige, igrače, pisalno orodje): To je zdaj že velika vrednost!

Maksa: Prav lepo ni, da stikamo po tujem predalu.

Betka: Še tvoja dolžnost je to, če si res kakšna namestnica gospodinje.

Maksa: Če misliš, poišči brž! Cilka morda že gre.

Betka (izlaga risbe, igrača, piščalke, orglice, kroglice, trakove i. dr.): Vendar! Tu je tisto pismo. Čisto na dno ga je skrila. (Pogledajo vse vanje.)

Metka: Šele pol strani je popisala.

Maksa: Hitro preberi, Betka!

Betka (urno pogleda): Hinavska pa ni. Še dosti odkritosrčno pove. (Čita.) »Ljuba mama! Vem, da me zmemrom tožijo. Saj res nisem zadosti pridna, a tako hudo pa tudi ni, kakor gospodinja misli. Druge tovarišice so boljše, to je res. Pametne in pridne so, jaz pa še bom — — —«

Maksa: Čudno dekle! Pismo kaže, da ni zlobna.

Betka: Čakaj, je še nekaj. (Bere.) »Pravijo, da sem preživa, pa ne morem pomagati. Zjutraj sklenem: danes bom pa res pridna — ali...« To je vse. Pismo še ni dovršeno; nekaj bo še pripisala, kakor se vidi.

Metka: Naj reče kdo, kar hoče; jaz pravim, da Cilka ni zlobna. Take narave je.

Maksa: Če bo ostala v dobri družbi, se bo gotovo unesla. Sicer smo pa nekoliko tudi me krive, če je preveč živa. Saj smo neprestano okrog nje, kadar je doma. (Zlaga vso ropotijo spet nazaj v predalnik.)

Betka: Seveda; saj nam je vselej všeč, če se moremo ob njej razvedriti in nasmejati.

Anica (pride iz kuhinje): Betka, pojdi malo v kuhinjo, boš pazila na mleko, da ne vzkipi. Imam spet zanimive pošte.

Vse: Od Cilke?

Betka: Ja, potem pa ne bom slišala.

Maksa: Le pojdi, boš že potem zvedela. (Betka odide.)

Anica: Prav zdaj-le je bila Mrakova Katica zunaj; prišla je povedat, da je Cilka pri njih in da še ne more priti.

Maksa: Pa ne, da bi bila zbolela!

Anica: Beži! Radovednost ji ne da miru. Taka je, da hoče vse videti in slišati. Ko je šipo ubila, je v prvem strahu zbežala tja za vodo; tam so delale male racke prve poizkuse v plavanju. Brž je stopila v čoln, ki je bil privezan na bregu. Nesreča pa je hotela, da se je preveč nagnila in — čof! — je bila v vodi.

Maksa: Ta je pa lepa!

Metka: Kdo jo je pa rešil?

Anica: O, sama se je izkobacála. Mimo je prišla prav takrat Mrakova Katica, pa jo je — mokro ko miš — peljala k svoji mami. Tam so ji dali suho obleko in gorkega čaja, da se je ogrela.

Maksa: Zdaj pa seveda čaka, da se ji obleka posuši, kajne?

Anica: Seveda. Pa zgodbe še ni konec. Pri Mrakovih imajo fletnega psička, ki pa ne pozná šale, zlasti, če se hoče z njim igrati kak tuj človek. Cilka je bila s psičkom preveč domača, jo je pa ugriznil v roko.

Metka: Cilka ima pa danes izredno smolo.

Maksa: Prav res.

Anica: Še nisem pri kraju.

Metka: Ali pride zdaj šalo- ali žaloigra?

Anica: Bolj šaloigra. Ko so Cilki izprali roko in jo obvezali, ali menite, da je potem mirovala?

Maksa: Težko. Cilka ima v rokah in nogah živo srebro.

Anica: Ko je bila obvezana in sama v sobi, se ji je pridobrikal domači mucek. Nekaj časa se je igrala z njim, nato mu pa navezala na rep dve orehovi lupini. Maček je začel plesati in divjati, in to je bilo Cilki neizrečeno všeč. Šele Katica je oslobodila plesočo živalco.

Metka: Meni se zdi, da bi Cilka sploh ne bila srečna, če bi vsak dan malo ne pobrenčala.

Maksa: Ob dogodku o Mrakovi mucki se spomnim neke druge zgodbe, ki vam še ni znana. Tudi pri tej zgodbi je zraven Cilka, ki je morala biti takrat pod posebnim varstvom božjim, da se ni pobila.

Vse: Pobila? Zakaj?

Maksa: Pretekli teden je bila Cilka nekaj bolehná; ostala je doma in ni šla v šolo.

Anica: V sredo je ni bilo v šoli.

Maksa: Meni je sama pripovedovala, pa tudi gospodinja, kako je bilo. Ob devetih je prinesla Cilki kavo, potem pa odšla v kuhinjo. Kar naenkrat je pa vstal silen ropot.

Metka: Ali se ji je postelja podrla?

Maksa: O ne. Cilka takrat ni bila več v postelji. Kava se ji je zdela premalo sladka. Pa je prislonila stol, stopila nanj, da vzame iz posode na omari nekaj sladkorčkov. Med tem pa pride mačka, skoči na mizo, pa vtakne svoj smrček v kavo.

Vse: O, ti spak ti!

Maksa: Cilka se obrne in ko vidi mačkino predrznost, zakriči: »Ti grdoba, ti kocinasta, ali mi ne greš doll!« Mačka skoči, pa pravrne hkrati skodelico in kavo. Cilka je v svoji jezi in v naglici stopila kraj stola in v istem hipu je bila na tleh vrhu črepinj in kave.

Anica: Ali se je bila kaj pobila?

Maksa: Nič. Samo post je imela tisti dopoldne. Gospodinja je prihitela v sobo in se na vsò moč prestrašila. Videla je pa, da se ji ni nič zgodilo, zato je rekla: »Prav ti je, sladkosnednost snedena; kaj pa stikaš okrog? Kavo imaš na tleh, druge pa ne dobiš.«

Anica: Uboga Cilka! Bolna pa brez zajtrka.

Maksa: Zdaj bi pa vendarle morala že priti! Jelo se je že mračiti; ponoči menda ne bo ostala zunaj?

Metka: Če pride gospodinja, pa je še ne bo doma, to bo joj! — Veste kaj! Vedimo se, kadar pride, kakor da nič ne vemo, kaj je danes vse počenjala.

Maksa: Saj res. Skrijmo se, da nas ne vidi; pa čisto tiho bodimo, da ne bo kaj opazila. (Se poskrijejo.)

(Konec.)

